

KULTURDEPARTEMENTET

Postboks 8030 Dep
0032 Oslo

postmottak@kud.dep.no

Oslo, 27. august 2014

Høringsuttalelse – Gjennomgang av Norsk kulturråd

Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF) har mottatt Kulturdepartementets ekspedisjon av 27. juni 2014; foreningens merknader til utredningen gjengis nedenfor.

1. Generelt

Etter NFFs syn har utvalget levert en god gjennomgang av Norsk kulturråds arbeidsgrunnlag og organisering av virksomheten. Men det er også vår oppfatning at enkelte vurderinger som gis, og endringer som foreslås, ikke er tilstrekkelig belagt med fakta, og framstår derfor som uventet inkonsistente og uklare. Det kan likeledes reises tvil om de tiltakene som foreslås, vil ha den intenderte effekt (vi konkretiserer dette om litt). Generelt mener NFF at evalueringen ikke får tilstrekkelig fram den legitimitet og tillit som Kulturrådet etter hvert har opparbeidet seg i norsk kunst- og kulturliv. NFF kjenner Norsk kulturråds virksomhet gjennom flere år, og mener at institusjonen spesielt i de senere årene har utført sine oppgaver på en forbilledlig måte til gunst for norsk kultur- og kunstnerliv. Når NFF går gjennom utredningen, er det derfor ut fra et ønske om å bevare og foredle en allerede velfungerende virksomhet med solid (kultur)politisk forankring.

2. Organisering av Norsk kulturråds primærvirksomhet

Beskrivelsen av Kulturrådets virksomhet er gjennomgående god, men begreper og observasjoner som trekkes fram, preges av et noe ensidig makt-perspektiv. Utvalget framholder at en institusjon som Norsk kulturråd må operere mest mulig uavhengig av politiske myndigheter basert på armlengdesprinsippet. Slik sikres den kunstnerlige frihet, og prinsippet knyttes til behovet «demokratiske stater har for å hindre at staten som maktorgan utøver press, sensurerer eller skjevfordeler ressurser til kunstnere. På denne måten handler prinsippet også om å sikre ytringsfrihet og et mangfold av kulturytringer.» (Utredningen, s. 49) Maktfordeling, transparens, legitimitet, fleksibilitet og forenkling er eksempler på verdier som virksomheter som arbeider etter armlengdesprinsippet, må basere sin virksomhet på (utredningen, s. 50-52). Det er NFFs oppfatning at Norsk kulturråd allerede lenge har arbeidet lojalt i henhold til dette arbeidsgrunnlaget. Derfor er det tilfredsstillende at utvalget peker på viktigheten av å holde i hevd disse prinsippene når Norsk kulturråds framtidige arbeidsmåte, kompetanse og organisering drøftes.

NFF er enig i at Rådet fortsatt skal velges av Departementet som i dag (etter forslag fra en valgkomité), og at antall rådsmedlemmer reduseres til sju. Samtidig vil NFF tro at dagens ordning med rullerende valg er å foretrekke framfor utvalgets forslag om å avvikle ordningen.

Rådsmedlemmene skal, etter utvalgets forslag, samlet ha «kompetanse innenfor kunst- og kulturfeltet, organisasjon og ledelse, økonomi, forskning og utvikling.» (Utredningen s. 80) Sammenholdt med påpekningen av at rådets arbeid og beslutninger skal baseres på kunstfaglig skjønn, kan man få det inntrykket at rådssammensetningen som foreslås, i utgangspunktet får et kunst- og kulturpolitisk underskudd. NFF tilrår at departementet finner en bedre balanse her. Dagens ordning sikrer stor grad av representasjon fra kunstfeltene. Dette styrker heller enn svekker Rådets uavhengighet overfor departement og regjering, og gir Rådet stor grad av legitimitet, kunnskap og troverdighet overfor kunstfeltene.

Utvalget foreslår at Rådet gis en mer selvstendig stilling enn i dag, og blir tildelt oppgaver på overordnet, strategisk nivå. Rådet skal fordele tildelte midler på de enkelte kunstfeltene, men ikke lenger ha ansvar for behandlingen av enkeltsaker. Slik har det også vært tidligere. Dessuten er det Rådet som utnevner medlemmene til stipend- og fagkomitéene. NFF er også enig i forslaget om rollefordeling: Rådet tar initiativ og finansierer, underleverandører utfører oppdrag. Hvilke overordnede oppgaver ut over dette som man tenker på, virker uklart.

Stipend- og fagkomitéene skal etter forslaget styrkes og gis fullmakt til å fatte endelige vedtak i bevilgningssaker. Forvaltningen av statens stipend og garantiinntekter legges inn under Rådet, og foreslås organisert på tilsvarende vis. NFF er enig i dette, men vil samtidig understreke at prinsippet om **fagfellevurdering** i komitéenes arbeid må gjøres absolutt.

At antall rådsmedlemmer foreslås redusert til sju, og velges på uavhengig grunnlag av kunstfelt-kompetanse og ledervalg for fagutvalgene, vil forandre Rådets interne kontroll- og ansvarsrutiner. Det kan styrke uavhengigheten mellom Rådet og utvalgene, men samtidig bør ikke kontrollrutiner og kommunikasjon mellom forvaltningsnivåene svekkes. Fagutvalgenes uavhengighet har også tidligere vært godt ivaretatt, og interne kontrollrutiner rundt saksbehandlingen, habilitet, erfaringsutveksling og budsjettforvaltning må fortsatt overvåkes av et framtidig Råd.

Når dette er sagt, ønsker NFF å etterlyse en nærmere konkretisering av den begrunnelsen som gis for denne endringen. Argumentene for endringen er:

- At kunstnerorganisasjonene ikke lenger har karakter av «interesseorganisasjoner», noe som må tolkes slik at de ikke er tilstrekkelig egnede til å sette kunstnerisk kvalitet i sentrum ved oppnevning av juryer/stipendkomitéer. NFF etterlyser dokumentasjon på denne påstanden.
- At det innebærer «korporativisme» å bringe organisasjonene inn i forvaltningen av offentlige midler. NFF etterlyser argumentasjonen for denne påstanden.

- At ordningen er et resultat av 70-tallets kunstner- og kulturpolitikk. Det er trolig utilsiktet, men det skinner i gjennom at det hefter noe negativt ved 70-tallet.
- At kunstnerorganisasjonene ikke makter å fange opp de raske endringene som foregår i kunsten, og at dagens ordning ikke inkluderer de kunstnerorganisasjonene som har kommet til de siste årene. Hvilke organisasjoner tenkes det på?
- Kunstnerorganisasjonene forvalter også «sine egne stipendordninger», og en sammenblanding her er uheldig. NFF finner grunn til å minne om at selv om disse stipendordningene er basert på vederlagsmidler, er medlemskap i organisasjonene ikke noen forutsetning for å søke, og ved vurdering av søknader er organisasjonsmedlemskap underordnet. Utvalget burde ha tatt med dette poenget. Etter NFFs syn legger utvalget for stor vekt på autonomibegrepet i sitt syn på kunstnerorganisasjonenes involvering i fordeling av stipend. Det er misvisende å bruke det nedsettende begrepet «korporativisme» når det gjelder denne typen samhandling mellom stat og sivilt samfunn, og utredningen gir for lite rom for pragmatiske løsninger i sin søken etter prinsipiell uavhengighet.

Prinsippet om at det skal være armlengdes avstand ikke bare mellom politikk og kunst- og kulturliv, men også mellom forvaltningsorganet Norsk kulturråd og kunstlivet, er krevende å praktisere, og brytes mot et prinsipp om kunstens autonomi. Dersom utredningens resonnementer følges til sin ytterste konsekvens, framstår kunst- og kulturlivet som en homogen interessegruppe som ikke er i stand til å forvalte og dyrke fram kvalitet på egen hånd. Dette må tydeliggjøres før bindende endringsvedtak fattes.

NFF tilrår at departementet følger utvalgets forslag om å vurdere om virksomheten i *Fondet for lyd og bilde* kan samlokaliseres med andre miljøer som forvalter midler på vegne av rettighetshaverne (f.eks. *Fond for utøvende kunstnere* og *Bildende kunstners hjelpefond*).

3. **Organisering av Norsk kulturråds direktoratsoppgaver og spørsmålet om deling**

Når man leser kapittel seks i utredningen, får NFF det inntrykket at utvalget leter etter gode svar på spørsmål som er uklart formulert. Visst er konklusjonen klar:

Utredningsgruppen legger [...] til grunn at det også i årene som kommer vil være behov for et forvaltnings- og utviklingsorgan, som kan spille sammen med de konsoliderte regionale enhetene og eierne og videreutvikle sektoren i samarbeid med Kulturdepartementet. Hvilket organ dette skal være og hvilken profil eventuelle utviklingsmidler på feltet skal ha, er imidlertid et viktig spørsmål. (Utredningen s. 68)

Dette kan man lett enes om. Utvalget selv tilrår at disse såkalte direktoratsoppgavene, bortsett fra arkivfeltet, organiseres som i dag, altså direkte underlagt departementet med fagadministrasjonen som eksekutør. NFF er sterkt i tvil om dette er en framtidsrettet løsning, og har kommet til at utvalgets mindretalls forslag (gjengitt på s. 76-77 i utredningen) inneholder elementer som bør videreutvikles. Vi har særlig merket oss forslaget om å organisere denne delen av fagadministrasjonens arbeidsfelt som en egen enhet direkte underlagt departementet. NFF synes også at begrunnelsen er god. Mindretallet skriver:

Organisatorisk medfører dobbeltrollen motstridende rasjonaliteter og styringslinjer. Konsekvensen er at Kulturrådets fagadministrasjon (etter flertallets forslag: NFFs merknad) får en uklar funksjon i kulturpolitikken. Selv om det kunst- og kulturfaglige skjønnet utøves av oppnevnte råd og utvalg, er fagadministrasjonens

faglige vurderinger en viktig del av saksforberedelsene. Denne delen av fagadministrasjonens arbeid krever i seg selv en faglig uavhengighet. I egenskap av å være et armlengdesorgan er det tungtveiende grunner til at fagadministrasjonens arbeid i minst mulig grad bør være underlagt styring fra Kulturdepartementet. Fagadministrasjonen bør i mest mulig grad være et sekretariat for rådet og de underliggende utvalgene. (Utredningen s. 76)

En konsekvens av denne løsningen, slik NFF leser mindretallets forslag, må bli at fagadministrasjonens administrerende direktør tilsettes av og rapporterer til Rådet (og at det oppnevnes egen ledelse for direktoratsfeltet). Med den rådssammensetningen utvalget foreslår, bør Rådet ha den nødvendige kompetansen for å påta seg dette ansvaret.

Etter NFFs syn finnes det to alternative varianter av denne løsningen:

- Direktoratsoppgavene, organisert som en egen enhet, underlegges et eget fagråd som oppnevnes av departementet. Fagadministrasjonen er saksbehandler for fagrådet (mens administrerende direktør fortsatt rapporterer til Rådet).
- Rådets ansvarsområde utvides til også omfatte direktoratsoppgavene, og at Rådets sammensetning reflekterer dette.

4. Regionale og lokale interessenter

NFF støtter utredningens ønske om å bevare et overordnet, nasjonalt råd med vektlegging av prinsipiell uavhengighet også overfor regionale og lokale interessenter.

5. Fagadministrasjonens organisasjonsplan

På s. 20 i utredningen gjengir utvalget fagadministrasjonens organisasjonsplan. Etter NFFs syn er ikke planen uten videre selvforklarende for utenforstående. Man kunne vente at utvalget hadde kommentert dette, særlig fordi man så sterkt poengterer prinsipper som enkelhet og transparens som karakteristiske trekk ved Kulturrådets virksomhet. Det ville også ha vært av interesse om utvalget hadde visualisert hvordan en framtidig organisasjonsplan vil reflektere de tiltakene som utvalget foreslår, når de er gjennomført.

Vennlig hilsen

Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening

Trond Andreassen (sign.)
Generalsekretær

